

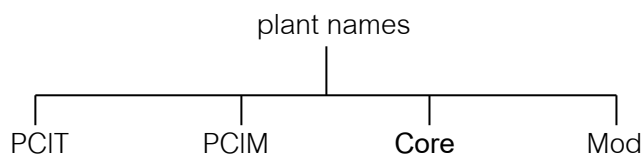
บทที่ 2

ลักษณะไวยากรณ์คำเรียกชื่อพืชในภาษากลุ่มชาติพันธุ์ไท ในเขตภาคเหนือ

ในบทนี้เป็นการนำเสนอผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับลักษณะไวยากรณ์ของคำเรียกชื่อพืช
กลุ่มชาติพันธุ์ไทในเขตภาคเหนือ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับลักษณะโครงสร้างภาษา ส่วนประกอบ
ตำแหน่งและหน้าที่ของส่วนประกอบในคำเรียกชื่อพืชในภาพรวมรายละเอียดดังนี้

1. โครงสร้างภาษาของคำเรียกชื่อพืช

คำเรียกชื่อพืชพื้นเมือง (folk plant names) ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในภาคเหนือนั้น มีความ
เป็นระบบเช่นเดียวกันกับชื่อทางวิทยาศาสตร์ แต่มีความแตกต่างออกไปทั้งในเรื่องของโครงสร้าง
ไวยากรณ์และโครงสร้างความหมาย สำหรับโครงสร้างทางภาษานั้นมีความซับซ้อนกว่าชื่อทาง
วิทยาศาสตร์ตลอดจนชื่ออื่นๆ เช่น ชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ ชื่อสิ่งของ ฯลฯ นั่นคือคำเรียกชื่อพืชที่มี
โครงสร้างสมบูรณ์จะประกอบด้วยส่วนประกอบถึง 4 ส่วน ได้แก่ แก่นชื่อ (core) คำบ่งกลุ่มพืช
(plant class terms, PCIT) หน่วยคำบ่งกลุ่มพืช (plant class markers, PCIM) และคำขยายพืช
(modifiers, MOD) ส่วนประกอบต่างๆ ดังกล่าวเรียงประกอบกันดังแสดงได้ในแผนภูมิต่อไปนี้

ทั้งนี้คำเรียกชื่อพืชอาจปรากฏได้หลายรูปแบบแตกต่างกันที่ประเภทและจำนวนของ
ส่วนประกอบ โดยทุกรูปแบบต้องมีแก่นชื่อเสมอ ดังนี้

- Core เช่น เจ้า(จั่ว) ลิ้ว(พลับพลึง) รุ่ม(มะรุ่ม) ฯลฯ
- Core-mod เช่น หอมนวล(ลำดวน) มันต่าง(มันสำปะหลัง) พริกเขียว(พริกสด) ฯลฯ
- PCIT-Core เช่น ดอกรัก หมักเก้ง(สับปะรด) ฯลฯ
- PCIM-Core เช่น หมะหนัด(สับปะรด) อีฮุม(มะรุ่ม) ฯลฯ
- Core-MOD เช่น มันต่าง(มันสำปะหลัง) หอมตอน(สะระแหน่) ฯลฯ
- PCIT-PCIM-Core เช่น หน่ออีป้อ(กะทือ) ผักอีเหม็น(กุยช่าย) ฯลฯ
- PCIT-Core-MOD เช่น ผักกุ่มบก(ผักกุ่ม) ใบพูลูก(ข้าพูลู) ฯลฯ
- PCIM-Core-Mod เช่น บักถั่วพู(ถั่วพู) หมะถั่วเขียว(ถั่วเขียว) ฯลฯ
- PCIT-PCIM-Core-MOD เช่น เคื่อหมักถั่วพู (ถั่วพู) ฯลฯ

2. ส่วนประกอบคำเรียกชื่อพืช

ส่วนประกอบของคำเรียกชื่อพืชทั้ง 4 ส่วนดังที่ได้กล่าวไปแล้วมีรายละเอียดดังนี้

2.1. แก่นชื่อพืช

แก่นชื่อพืชคือคำศัพท์ (lexical items) ที่โดยทั่วไปแล้วสามารถแสดงความแตกต่างของชนิดพืชได้ มักเป็นคำที่ภาษาในกลุ่มชาติพันธุ์ไทใช้ร่วมกัน แม้ว่าอาจมีรูปแปรและ/หรือมีส่วนประกอบอื่นประกอบแตกต่างกันไปก็ตาม ยกตัวอย่างเช่น

ไทยมาตรฐาน	ไท 1	ไท 2	ไท 3	ไท 4	ไท 5
กระบับ	หมะจับ	บะจับ	หมักกระบับ	หมักจับ	บักกระบับ
กระทือ	หั่วกระทือ	หั่วทือ	หน่อกระทือ	อือทือ	อืทือ
ขึ้นฉ่าย	ผักขึ้นซ้าย	ผักซ้าย	ใบขึ้นซ้าย	ใบขึ้นซ้าย	ต้นขึ้นซ้าย

อย่างไรก็ตามมีพืชจำนวนไม่น้อยที่แก่นชื่อพืชยังไม่สามารถแยกแยะให้เห็นความแตกต่างได้ หรือพืชนั้นๆ มีชนิดย่อยๆ ลงไปอีกเป็นจำนวนแตกต่างกันไป จึงต้องมีคำขยายพืชระบุชนิดย่อยของพืชนั้นๆ เช่น

มะเขือ มีชนิดย่อยเป็น มะเขือแจ้(มะเขือขึ้น) มะเขือแคว้ง(มะเขือพวง) มะเขือหำม้า (มะเขือยาว) มะเขือมาน(มะเขือเทศ) มะเขือกรอบ(มะเขือเปราะ) มะเขือลาย(มะเขือเสวย)
 ถั่ว มีชนิดย่อยเป็น ถั่วฝักยาว ถั่วพู ถั่วลิสง ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ถั่วแปบ
 พริก มีชนิดย่อยเป็น พริกแดง(พริกชี้สูง) พริกพั่ว(พริกชี้ฟ้า) พริกป้อม(พริกไทย)
 บัว มีชนิดย่อยเป็น บัวบก บัวสาย บัวหลวง

แก่นชื่อพืชส่วนใหญ่พบเป็นคำนาม มีโครงสร้างภาษาแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่

- 1) คำมูลฐาน (simple words) อาจเป็นคำพยางค์เดียวหรือคำหลายพยางค์ก็ได้
 - คำพยางค์เดียว เช่น เพา(กะเพรา) เจ้า(จ๊ว) ช้อน(พุดซ้อน) หมาก ฯลฯ
 - คำหลายพยางค์ เช่น กะชาย(กระชาย) ดังงา(กระดังงา) ฯลฯ
 มีแก่นชื่อพืชจำนวนหนึ่งเป็นคำกริยา เช่น ช้อน(พุดซ้อน) ฯลฯ
- 2) คำประสม (compounds) เช่น แม่หม้าย(ผกากรอง) คะนองม้า(สันตะวา) เขียวหวาน (ส้มเขียวหวาน) ฯลฯ

- 3) คำนามสังเคราะห์ (nominalized nouns) ซึ่งมาจากนามวลีหรือประโยค
 - นามวลี เช่น สามเดือน(บานไม่รู้โรย) ขาเขียว(ผักขาเขียว) ฯลฯ
 - กริยาวลี เช่น ต่อยยุบ(ไมยราบ) พองแวบ(ไมยราบ) กระตืบยวบ(ไมยราบ)
 - ประโยค เช่น ผ้าลายห่อทอง(กระทกรก) สามปีบ่เหี่ยว(บานไม่รู้โรย) ดาวล้อมเดือน(ผกากรอง) หมาเหี่ยว(ตำแย) ฯลฯ
- 4) คำซ้ำ (reduplicated words) ซึ่งมีทั้งคำซ้ำเสียงและคำซ้ำความหมาย
 - คำซ้ำเสียง เช่น โบกแถบ(สันตะวา) ก้อมก้อม(แมงลัก) ฮองแอง(โสน) ฯลฯ
 - คำซ้ำความหมาย เช่น จอกแหน(จอก) ชิงกระชาย(กระชาย) หีมอย(กระทกรก) ฯลฯ

2.2. คำบ่งกลุ่มพืช

คำบ่งกลุ่มพืชเป็นหน่วยคำอิสระปรากฏได้โดยลำพัง ใช้แสดงระดับที่เหนือสุดในระบบการแบ่งกลุ่มแบบพื้นบ้าน (folk taxonomy) หากปรากฏจะปรากฏในตำแหน่งแรกของคำเรียกชื่อพืช คำบ่งกลุ่มพืชพบ 3 กลุ่มได้แก่ คำบ่งกลุ่มพืชทั่วไป (generic class terms, GnCIT) คำบ่งกลุ่มส่วนประกอบพืช (plant part class terms, PpCIT) และคำบ่งกลุ่มหน้าที่พืช (functional class terms, FCIT) สามารถปรากฏพร้อมกันได้ทั้งสามกลุ่ม ซึ่งหากปรากฏมากกว่าหนึ่งกลุ่มมักจะเรียงกันตามลำดับ เช่น

ต้นเป็ลย(ตะแบก)	GnCIT-Core
เคื่อผักบั้ง(ผักปลัง)	PpCIT-FCIT-Core
ต้นดอกไม้ไหว(ดาวกระจาย)	GnCIT-PpCIT-FCIT-Core

- 1) คำบ่งกลุ่มพืชทั่วไป ใช้บ่งว่าแก่นชื่อนั้นๆ เป็นพืชชนิดหนึ่งไม่ใช่สิ่งมีชีวิตอื่นๆ ซึ่งรวมคนและสัตว์ คำบ่งกลุ่มประเภทนี้ที่พบได้แก่
 - ต้น เช่น ต้นตาล ต้นแบก(ตะแบก) ต้นเจ้าชู้(หญ้าเจ้าชู้) ฯลฯ
 - เติ่น เป็นรูปแปรเสียงของ ต้น เช่น เติ่นแอ่ว(อ้อย) เติ่นนุ่น(นุ่น) เติ่นแหน(จอก) ฯลฯ
 - กก เช่น กกโพ ฯลฯ
 - แก้ว เช่น แก้วเคียน(ตะเคียน) แก้วเป็ลย (ตะแบก) แก้วโพ ฯลฯ
 - เม่อ/ ผือ เช่น เม่อปู้(ต้นพลู)

- 2) คำบ่งกลุ่มส่วนประกอบพืช ใช้บ่งส่วนประกอบพืชที่เด่นที่สุดหรือส่วนประกอบพืชที่นำมาใช้ประโยชน์ได้ คำบ่งกลุ่มส่วนประกอบพืชที่พบมีดังนี้
- ดอก/วอก ใช้กับพืชใช้ดอก/ไม้ดอก เช่น ดอกกรัก ดอกแค ดอกเข็ม ดอกแก้ว วอกแก้ว(ดอกแก้ว) วอกเข็ม(ดอกเข็ม) วอกเฟื่องฟ้า(ดอกเฟื่องฟ้า) ฯลฯ
 - ใบ ใช้กับพืชใช้ใบ/ไม้ใบ เช่น ใบชะพลู(ข้าพลู) ใบชะลาบ(สาระแหน่) ใบเตย ฯลฯ
 - ลูก ใช้กับพืชใช้ผลหรือหัว เช่น ลูกยอ ลูกท่อน(กระท้อน) ลูกขามป้อม (มะขามป้อม) ฯลฯ
 - หัว/โห ใช้กับพืชใช้รากซึ่งเป็นหัว เช่น หัวสิงไค(ตะไคร้) หัวเทียม(กระเทียม) โหข่า (ข่า) โหหมากชะตุ้ม(มันแกว) ฯลฯ
 - หน่อ ใช้กับพืชใช้หน่อ เช่น หน่ออีป้อ(กระทือ) ฯลฯ
 - เถา/เคื่อ/ย่าน ใช้กับพืชเถาเด่น เช่น เถาย่านาง(ย่านาง) เถายายเภา(ลิเภา) เคื่อ ย่านาง เคื่อผักกูด(ลิเภา) ย่านหลีเภา(ลิเภา) ย่านผักบั้ง(ผักปลัง) ฯลฯ
 - สาย ใช้กับพืชใช้สาย(ก้านบัว) เช่น สายบัว(บัวสาย) ฯลฯ
 - ยอด ใช้กับพืชใช้ยอด เช่น ยอดมะเลียบ(เลียบ) ยอดองนก(กระทกรก) ฯลฯ
 - หนาม ใช้กับพืชหนามเด่น เช่น หนามอีราบ(ไมยราบ) ฯลฯ
- 3) คำบ่งกลุ่มหน้าที่พืช ใช้บ่งลักษณะการนำพืชไปใช้งาน ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มย่อยๆ ได้แก่
- ธัญพืช (grains) หรือพืชข้าวกล้าให้เมล็ดเป็นอาหารหลัก คือ ข้าว เช่น ข้าวบ้าง (ข้าวฟ่าง) ข้าวฮ่าน(ข้าวเจ้า) ข้าวเง็ง(ข้าวเหนียว) ฯลฯ
 - พืชกินได้ (eatable plants) ใช้ประกอบอาหาร คือ ผัก เช่น ผักกระถิน ผักกุ่มน้ำ ผักขี้เหล็ก ฯลฯ
 - พืชวัสดุ (materials) ใช้เป็นวัสดุก่อสร้าง คือ ไม้ เช่น ไม้เปื่อย(ตะแบก) ไม้ลำสา (ฉำฉา) ฯลฯ
 - พืชยา (medicinal plants) ใช้รักษาโรค คือ วาน เช่น วานไพล วานชน (พลับพลึง) ฯลฯ
 - วัชพืช (useless plants) ใช้เป็นอาหารไม่ได้หรือแม้กระทั่งใช้ประโยชน์ไม่ได้ คือ หญ้า เช่น หญ้าหั่นไก่ หญ้าบ้านฮ้าง หญ้าขี้ล่อ ฯลฯ

2.3. หน่วยคำบ่งกลุ่มพืช

หน่วยคำบ่งกลุ่มพืชเป็นหน่วยคำไมอิสระ(bound morpheme) ปรากฏโดยลำพังโดย

ปราศจากแก่นชื่อไม่ได้ โดยทั่วไปแล้วหากหน่วยคำบ่งกลุ่มพืชปรากฏจะปรากฏในตำแหน่งต่อจากคำบ่งกลุ่มพืช เช่น

ผักอีวา(สันตะวา)	PCIT-PCIM-Core
หญ้าบะนิ่วหมู(หญ้าเจ้าชู้)	PCIT-PCIM-Core
หนามอีราบ(ไมยราบ)	PCIT-PCIM-Core

หน่วยคำบ่งกลุ่มพืชพบ 3 กลุ่มได้แก่ หน่วยคำบ่งกลุ่มผล(fruit class markers, FrCIM) หน่วยคำบ่งกลุ่มเพศสภาพ (gender class markers, GdCIM) และหน่วยคำบ่งกลุ่มจำนวน (numeral class markers, NuCIM) ซึ่งพบปรากฏพร้อมกันเพียงสองกลุ่มแรกโดยไม่จำกัดตำแหน่ง เช่น

มะอีรุ้ม(มะรุ้ม)	FrCIM-GdCIM-Core
บักมะระ(มะระจีน)	GdCIM-FrCIM-Core

- 1) หน่วยคำบ่งกลุ่มผล ใช้บ่งว่าแก่นชื่อนั้นๆ เป็นพืชที่มีผล ผัก เมล็ด หรือหัว(ราก) ซึ่งส่วนใหญ่กินได้ พบมากกว่าหนึ่งหน่วยคำ ดังนี้

- หมา- เช่น หมาขามป้อม(มะขามป้อม) หมาชมพู หมาบัว(แก้ว) ฯลฯ
- หมัก- เช่น หมักหมี่(ขนุน) หมักจับ(กระจับ) หมักจั่ว ฯลฯ
- หม่า- เช่น หม่าหนู (ขนุน) ฯลฯ
- หมะ- เช่น หมะหนู(ขนุน) หมะเขาควาย(กระจับ) หมะถั่ว(ถั่วฝักยาว) ฯลฯ
- มะ- เช่น มะถั่วลายเสือ(ถั่วฝักยาว) มะบวบ(บวบ) มะหมั่น(ฝรั่ง) ฯลฯ

จากหลักฐานที่ปรากฏให้เห็นได้นั้น สามารถอธิบายได้ว่าหน่วยคำบ่งกลุ่มผลทั้งสามหน่วยคำมีที่มาจากหน่วยคำเดียวกันคือ หมา ซึ่งเป็นคำศัพท์ (lexical item) หมายถึงพืชชนิดหนึ่ง (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, 2546) ดังปรากฏเป็นแก่นชื่อในภาษาชาติพันธุ์ไททุกกลุ่ม ต่อมาก็ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization) เกิดการเปลี่ยนแปลงความหมายในลักษณะการเลือนความหมาย (semantic bleaching) ในลักษณะที่มีความหมายกว้างออก (generalization) หมายถึงผลของพืชทั่วไปและจะปรากฏกับ

แก่นชื่อพืชทุกครั้ง จึงมีสถานะเป็นคำไวยากรณ์ (grammatical word) และเมื่อปรากฏในบริบทที่ต้องตามด้วยชื่อพืชบ่อยครั้ง เช่น *หมากป้าว*(มะพร้าว) เกิดการ “กร่อน” เสียงในลำดับที่เริ่มจากการลดความยาวของเสียงสระจาก *หมาก* /màak/ เป็น *หมัก* - /màk-/ ต่อมาเกิดการสูญเสียพยัญชนะท้าย จาก *หมัก* - /màk-/ เป็น *หมะ* - /mà-/ ซึ่งบางครั้งก็พบว่ายังคงใช้สระเสียงยาวอยู่คือ *หม่า* - /màa-/ เช่น *หม่าห* *นุ่น* (ขนุน) และต่อมาเกิดการเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์จากวรรณยุกต์ต่ำระดับเป็นกลางระดับ จาก *หมะ* - /mà-/ และ *หม่า* - /màa-/ เป็น *มะ* - /ma-/ ปัจจุบันพบรูปแปรทั้งหมด ใช้ในความหมายที่กว้างออกไปอีกหมายรวมถึงพืชกินผล พืชกินผัก พืชกินเมล็ดหรือ เมล็ด พืชกินหัว หรือแม้กระทั่งพืชอื่นๆ ที่ไม่มีผล ผัก เมล็ดหรือเมล็ด หรือหัว ที่ใช้เป็นประโยชน์ได้ดังที่ปรากฏในบางถิ่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- พืชกินผล เช่น *หมากป้าว*(มะพร้าว) *หมักขามป้อม*(มะขามป้อม) *หม่าห**นุ่น*(ขนุน) *หมะกูด*(มะกูด) *หมะผัก*(ผัก) ฯลฯ
- พืชกินผักหรือเมล็ด เช่น *หมากค่อนก้อม* (มะรุม) *หมะถั่วฝักยาว*(ถั่วฝักยาว) *หมะถั่วพู*(ถั่วพู) *หมะเหนียง*(หาม่วย) ฯลฯ
- พืชกินเมล็ดหรือเมล็ด เช่น *หมากเผ็ดแล*(พริกขี้หนู) *หมักตะวัน*(ทานตะวัน) *หมะปัด*(พริกไทย) ฯลฯ
- พืชกินหัว เช่น *หมากนิ่ว*(แห้ว) *หมากชะตุ้ม*(มันแกว) *หมะมันตั้ง*(มันลำปะหลัง) *มะแก้ว*(มันแกว) ฯลฯ
- พืชกินเมล็ด เช่น *หมักตะวัน*(ทานตะวัน) *หมะถั่วเขียว*(ถั่วเขียว) *หมะแปบ*(ถั่วแปบ) ฯลฯ
- พืชอื่นๆ เช่น *หมักโอบ*(สันตะวา) *มะปอบ*(กำมปู้) *หมากชมพู*(หางนกยูง) *มะตาล*(ตาล) *มะหนาม*(ชะเลียด) ฯลฯ

ดังนั้นด้วยสาเหตุที่ *หมาก* มีการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงพบ *หมาก/หมัก* มีหลายหน้าที่ในตำแหน่งต่างๆ ดังนี้

- ตำแหน่งแก่นชื่อพืช เช่น *เดินหมากหลาว* (หมาก) (GnCIT-Core-Mod) *บั๊กหมาก* (หาม่วย) (CITM-Core) ฯลฯ
- ตำแหน่งคำบ่งกลุ่มส่วนประกอบพืช เช่น *หมักหญ้าขวก*(หญ้าเจ้าชู้) (PpCIT-Core) ฯลฯ

- ตำแหน่งหน่วยคำบ่งกลุ่มผล เช่น โหหมากชะตุ้ม(มันแกว) (PpCIT-FrCIM-Core) หมากโหม่ง(มะม่วง) ฯลฯ
- 2) หน่วยคำบ่งกลุ่มเพศสภาพ ใช้บ่งว่าแก่นชื่อนั้นๆ เป็นเพศหญิงหรือเพศชาย เช่นเดียวกันกับที่ปรากฏกับชื่อคน ในภาษากลุ่มชาติพันธุ์ไทภาคเหนือพบปรากฏดังนี้
 - เพศชาย ได้แก่ บัก-/บะ- เช่น บักชมพู บักถั่วเต้(ถั่วเหลือง) บักจั่ว(จั่ว) บะชมพู บะแปบ(ถั่วแปบ)¹ เพศหญิง ได้แก่ อี- นาง- และ ยาย- เช่น อีหนูน(หนูน) อีกั้งแกง(ทับทิม) อีนอย(บวบเหลี่ยม) นางลัก(แมงลัก) เถายายเภา(ลิเภา) ฯลฯ
- 3) หน่วยคำบ่งกลุ่มจำนวน ใช้บ่งว่าแก่นชื่อนั้นๆ เป็นพหูพจน์ (plural) พบดังนี้
 - กำ/กะ เช่น กำไฟ(ไพล) หัวกะไฟ (ไพล)
 - หมู เช่น หมูฮอย(มะระขี้นก)

2.4. คำขยายชื่อพืช

คำขยายชื่อพืชเป็นคำที่ระบุชนิดย่อยของพืชหากมีชนิดย่อยแตกต่างออกไปอีกดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น หากปรากฏจะอยู่ในตำแหน่งขวาของแก่นชื่อ คำขยายพืชพบปรากฏในโครงสร้างทั้งที่เป็นคำและวลี ดังนี้

- คำ พบทั้งคำนามและคำกริยา เช่น หอมขาว(กระเทียม) กลั้วยได้(กลั้วยน้ำว่า) จิงแมงดา(กะทือ) ก้อมกอดำ(กะเพรา) บัวลอย(จอก) หมะเผ็ดหลง(พริกชี้ฟ้า) หมักแดงจริง(แตงไทย) ฯลฯ
- วลี พบทั้งนามวลีและกริยาวลี เช่น ถั่วฝักสี(ถั่วฝักยาว) มะถั่วใส่เสื่อ(ถั่วฝักยาว) ดอกคำขี้วัว(ผกากรอง) สะลาวก้านขาว(แมงลัก) หมะเผ็ดขี้ฟ้า(พริกชี้ฟ้า) ฯลฯ

คำขยายชื่อพืชพบปรากฏได้มากกว่าหนึ่งชุด เพื่อแจกแจงชนิดย่อยของพืชต่อไปอีก หากคำขยายแรกคำเดียวไม่สามารถแยกแยะชนิดพืชได้ ยกตัวอย่าง เช่น

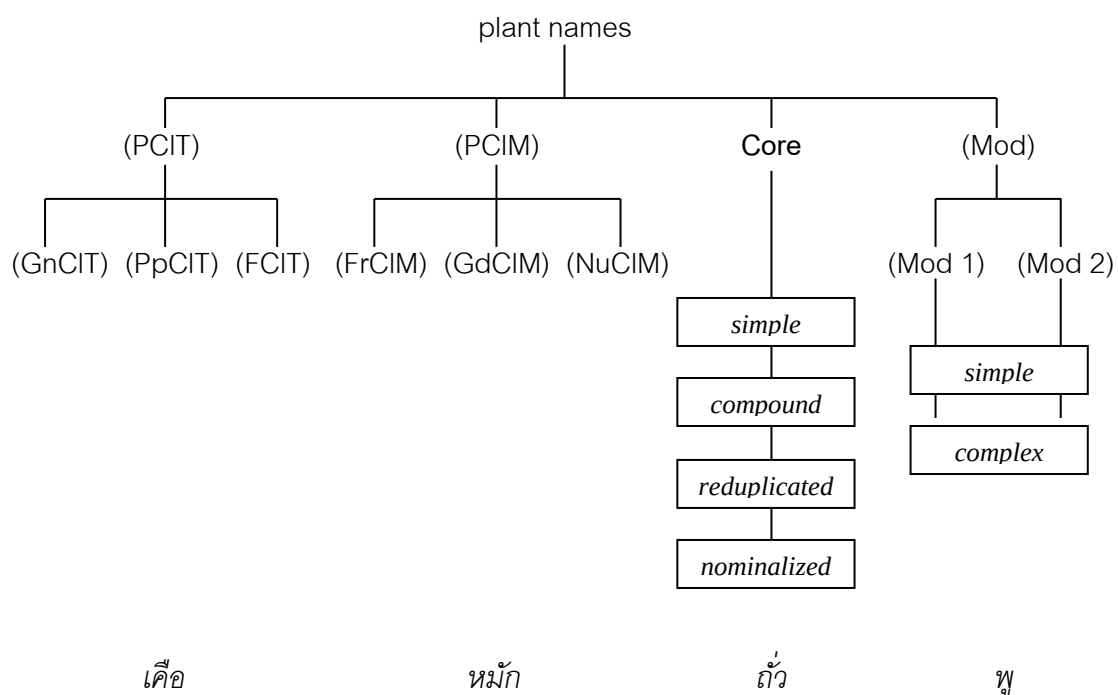
¹ ในภาษาถิ่นได้ปรากฏหน่วยคำ บัง- แสดงเพศชายด้วยเช่นกัน เช่น บังกระ(ส้มชนิดหนึ่ง) บังกวณ(มันแกว) (Unchalee S. Wongwattana, in press)

มันแกวลาว มีคำขยายสองคำคือ แกว และ ลาว คำว่า แกว ขยาย มัน ว่าเป็น มันแกว(มันเทศ) ซึ่งเป็นมันชนิดหนึ่ง หากขยายด้วย ลาว ต่อเป็น มันแกวลาว จะหมายถึงมันแกวในภาษาไทยมาตรฐาน

มะเขือกอบลาย มีคำขยายสองคำคือ กอบ(กรอบ) และ ลาย คำว่า กอบ ขยาย มะเขือ ว่าเป็น มะเขือกอบ(มะเขือเปราะ) ซึ่งเป็นมะเขือชนิดหนึ่งที่มีลักษณะกรอบ หากขยายด้วย ลาย เป็น มะเขือกอบลาย จะหมายถึงมะเขือเสวย ซึ่งมีลักษณะทั้งกรอบและลายสองลักษณะรวมอยู่ด้วยกัน

มะเขือเคือใหญ่ มีคำขยายสองคำคือ เคือ และ ใหญ่ คำว่า เคือ ขยาย มะเขือ ว่าเป็น มะเขือเคือ(มะเขือปู) ซึ่งมีลักษณะเป็นเครื่องมือผลเล็กสีส้มหรือแดง มะเขือเคือ หากขยายด้วย ใหญ่ เป็น มะเขือเคือใหญ่ จะหมายถึง มะเขือเทศ ซึ่งเป็นมะเขือที่มีผลใหญ่สีส้มหรือแดง ไม่ได้ออกเป็นเครื่องมือเหมือน มะเขือเคือ ฉะนั้น เคือใหญ่ จึงไม่น่าตีความว่าเป็นคำขยายหนึ่งคำที่เป็นวลี

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว สามารถสรุปโครงสร้างภาษา ส่วนประกอบต่าง ตำแหน่งและหน้าที่ของส่วนประกอบของคำเรียกชื่อพืชที่สมบูรณ์หรือเต็มรูปแบบของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในภาคเหนือในภาพรวมได้ดังนี้

แผนภูมิแสดงให้เห็นว่าคำเรียกชื่อพืชที่สมบูรณ์อาจประกอบด้วยส่วนประกอบถึง 4 ส่วนใหญ่ปรากฏพร้อมกัน ได้แก่ คำบ่งกลุ่มพืช (PCIT) หน่วยคำบ่งกลุ่มพืช (PCIM) แก่นชื่อ (Core) และคำขยายชื่อพืช แก่นชื่อเป็นส่วนที่จำเป็น ต้องปรากฏเสมอ พบเป็นได้ทั้งในลักษณะที่เป็นคำ

มูล (simple) คำประสม (compound) คำซ้อน (reduplicated) และคำนามสังเคราะห์ (nominalized) คำบ่งกลุ่มพืชอาจปรากฏหรือไม่ก็ได้ แบ่งได้เป็น 3 กลุ่มย่อย คือ คำบ่งกลุ่มพืชทั่วไป (GnCIT) คำบ่งกลุ่มส่วนประกอบพืช (PpCIT) และคำบ่งกลุ่มหน้าที่พืช (FCIT) ซึ่งอาจปรากฏครั้งเดียวพร้อมกันได้ทั้ง 3 กลุ่มตามลำดับ หน่วยคำบ่งกลุ่มพืชอาจปรากฏหรือไม่ก็ได้ แบ่งได้เป็น 3 กลุ่มย่อย คือ หน่วยคำบ่งกลุ่มผล (FrCIM) หน่วยคำบ่งกลุ่มเพศสภาพ (GdCIM) และหน่วยคำบ่งกลุ่มจำนวน (NuCIM) ซึ่งไม่อาจปรากฏพร้อมกันได้ในครั้งเดียวกัน คำเรียกชื่อพืชอาจมีคำขยายปรากฏร่วมได้ถึง 2 ชุด คือ (Mod 1) และ (Mod 2) เพื่อแยกชนิดย่อยของพืชต่อไปอีก คำขยายเป็นได้ทั้งคำมูล (simple) และคำที่มีโครงสร้างซับซ้อนเช่นวลี (complex)

การปรากฏและลำดับของส่วนประกอบต่างๆ ของคำเรียกชื่อพืชพบปรากฏมากที่สุด 4 ส่วนโดยส่วนประกอบใหญ่ทุกส่วนสามารถปรากฏพร้อมกันได้ในคราวเดียวกันในลำดับที่แสดงโดยแผนภูมิข้างบน การกระจายของส่วนประกอบต่างๆ พบปรากฏอยู่ในทุกตำแหน่งหลายรูปแบบดังนี้

(GnCIT)	(PpCIT)	(FCIT)	(FrCIM)	(GdCIM)	Core	(Mod 1)	(Mod 2)
					ลมแล้ง		
					หอม	ขาว	
				บัก	หมี		
			หมะ		เขือ		
			มะ		เขือ	กอบ	ลาย
			หมาก	บะ	ป๊าว		
		ว่าน			ไพล		
		ผัก		อี	เหม็น		
		ผัก	หมะ		เคঁ		
	หน่อ				กะทือ		
	หนาม			อี	ราบ		
	หัว		หมาก		ชะตุ้ม		
	ใบ	หญ้า			เมืองวาย		
ต้น					กุ่ม		
แก้ว				บะ	ป๊าว		
ต้น		ไม้			เปื่อย		
ต้น	ดอก	ไม้			ไหว		